

Літаратура

1 Мележ, І. Подых навалніцы: Раман з “Палескай хронікі” / Іван Мележ. – Мінск : Маст. літ., 2003. – 479 с.

2 Несцераў, Ю. Д. “Палеская хроніка” Івана Мележа у кантэксте савецкай прозы калектывізацыі / Ю. Д. Несцераў // Беларуская літаратура. – 1990. – Вып. 18. – С. 93–101.

Ю. В. Шариков

Науч. рук. **Е. Л. Гречаникова,**

ст. преподаватель

ИЗМЕНЁННЫЕ СОСТОЯНИЯ СОЗНАНИЯ КАК АСПЕКТ ХУДОЖЕСТВЕННОГО МИРА ПРОИЗВЕДЕНИЙ Э. ПО И А. ГРИНА

Проблема поэтики изменённых состояний сознания (ИСС) в художественном мире литературного произведения рассмотрена на примере новеллы Э. А. По «Вильям Вильсон» и рассказа А. Грина «Крысолов». Интерес к ИСС у Э. По имеет биографическую основу. Новелла «**Вильям Вильсон**» была впервые опубликована в 1839 году, когда, по словам исследователя А. В. Шувалова, у писателя «появились устрашающие слуховые и зрительные галлюцинации» [1, с. 58]. Конфликт в новелле непосредственно связан с мотивом двойничества; характерными художественными деталями становятся одинаковые имена персонажей-двойников, подражание «в речах и поступках» [2], одинаковые плащи, зеркало. Убив преследователя-двойника, заглавный герой видит в зеркале человека, который произносит: «Мною ты был жив, а убив меня <...>, ты бесповоротно погубил самого себя» [2]. В новелле «Вильям Вильсон» можно обнаружить признаки ИСС, выделенные американским психиатром А. М. Людвигом [3]: 1) **противоположные импульсы**, относящиеся к одному и тому же объекту («чувства, которые я к нему питал <...>, составляли пёструю и разнородную смесь» [2]); 2) **деперсонализация, потеря самоосознания** («Я сказал – моё отражение, но нет. То был мой противник – предо мною в муках погибал» [2]); 3) **преувеличенная аудио-визуальная образность** («произнёс он глухим, отчётливым и незабываемым шёпотом, от которого дрожь пробрала меня...» [2]).

В рассказе А. Грина «**Крысолов**» (1924) причинами искажения реальности в сознании рассказчика становятся *галлюцинации больного человека, трёхнедельная бессонница, алкогольное опьянение*. Правомерно выделить следующие элементы поэтики ИСС: 1) **нарушение чувства времени** (как отмечает Т. Ю. Дикова, время в тексте «предстает колеблющимся, “пульсирующим”», зависит от психологического состояния персонажа [4, с. 15–16]); 2) **гиперобострённость восприятия** («Мне было умственно-жарко в эти минуты» [5, с. 4]); 3) **изменения в эмоциональном выражении** («я не мог справиться с ознобом и нервным тяжёлым смехом» [5, с. 3]); 4) **нарушение концентрации внимания и памяти** («я не вполне помню, что говорил», «...кажется теперь, что я был как бы в глубоком обмороке» [5, с. 7]).

Літаратура

1 Шувалов, А. В. «Я жребий не клянущей земной». Патографический очерк об Эдгаре По / А. В. Шувалов // Независимость личности. – 2011. – № 3. – С. 56–62.

2 По, Э. А. Вильям Вильсон / Э. А. По [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.ru/INOFANT/POE/wilson.txt> – Дата доступа : 18.05.2019.

3 Людвиг, А. М. Измененные состояния сознания / А. М. Людвиг // Тарт, Ч. Измененные состояния сознания / Ч. Тарт [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.e-reading.club/bookreader.php/111988/Tart_-_Izmenennye_sostoyaniya_soznaniya.html. – Дата доступа : 3.05.2019.

4 Дикова, Т. Ю. Рассказы Александра Грина 1920-х годов: поэтика оксюморона (автореферат диссертации) / Т. Ю. Дикова. – Екатеринбург, 1997. – 19 с.

5 Грин, А. С. Крысолов / А. С. Грин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://royallib.com/read/grin_aleksandr/krisolov.html. – Дата доступа : 30.05.2019.

А. А. Шчарбатая

Навук. кiр. **Т. А. Фіцнер,**

канд. фiлал. навук, дацэнт

П'ЕСА А. ДУДАРАВА «ПАЛАЧАНКА» ЯК ГІСТАРЫЧНАЯ ДРАМА

У шэрагу твораў Аляксея Дударава пра гістарычнае мінулае нашай краіны стаіць п'еса «Палачанка» (1997). У аснове твора ляжыць вядомы летапісны сюжэт, які прысвечаны паходу наўгародскага князя Уладзіміра на Полацк, горкаму замужжю полацкай князеўны Рагнеды і яе далейшаму загадкаваму і трагічнаму лёсу. Нягледзячы на тое, што Аляксей Дудараў вызначае жанр п'есы «Палачанка» як «полацкая легенда», яе варта аднесці да гістарычнай драмы. Прычынамі для гэтага з'яўляецца:

– па-першае, мастацкае ўзнаўленне пэўных гістарычных падзей (у дадзеным выпадку паход Уладзіміра на Полацк і г. д.);

– па-другое, абмалёўка жыцця і дзейнасці пэўных гістарычных асоб, якія адлюстроўваюць тую ці іншую эпоху (наўгародскага князя Уладзіміра, полацкага князя Рагвалода і яго дачкі Рагнеды);

– па-трэцяе, наяўнасць канфлікту, які, у сваю чаргу, вызначаецца вастрынёй і напружанасцю адлюстравання гістарычных падзей (па-сутнасці з'яўляецца драматычным).

У цэнтры сюжэта п'есы «Палачанка» ляжыць гістарычна дакладная падзея аб паходзе наўгародскага князя Уладзіміра на Полацк у 980 годзе. У «Аповесці мінулых гадоў» занатавана, што ён меў намер атрымаць уладу ў Полацку, дзякуючы палітычнаму шлюбу з полацкай князеўнай Рагнедай. Але ён атрымаў адказ ад Рагнеды, і, трэба зазначыць, у вельмі абразлівай форме: «Ды як мне разуваць рабыні сына?» [1, с. 242]. Самай галоўнай рысай гістарычнай драмы з'яўляецца наяўнасць вядомай гістарычнай асобы. Цэнтральным персанажам п'есы «Палачанка» з'яўляецца наўгародскі князь Уладзімір. Аляксей Дудараў як сапраўдны псіхолаг паказвае гісторыю кахання паміж Уладзімірам і Рагнедай, якое перарастае ў нянавісць, бо, як вядома, «ад кахання да нянавісці адзін крок».

Такім чынам, можна прыйсці да высновы, што Аляксей Дудараў звяртаецца ў сваёй творчасці да жанру гістарычнай драмы з мэтай мастацкага асэнсавання гісторыі краіны, яе аб'ектыўнага тлумачэння з сучаснага пункту гледжання. Паказваючы вобразы рэальных гістарычных асоб, аўтар адлюстроўвае драматызм пэўнай гістарычнай эпохі і асвятляе пераломныя моманты мінулага Беларусі.

Літаратура

1 Дудараў, А. А. Князь Вітаўт: п'есы / А. А. Дудараў. – Мінск : Маст. літ., 2005. – 318 с.

М. С. Язерская

Навук. кiр. **А. В. Брадзіхіна,**

канд. фiлал. навук, дацэнт

РАМАН «МОВА» В. МАРЦІНОВІЧА ЯК УЗОР СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ФУТУРАЛОГІІ

Сучасная беларуская фантастыка развіваецца хуткімі тэмпамі. Пісьменнікі асвойваюць новыя жанры ці змешваюць вядомыя, намагаючыся прыцягнуць увагу і беларускага, і